ศึกษาดูงาน การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและพื้นที่ต้นแบบการจัดการขยะมูลฝอย ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ณ ศูนย์การเรียนรู้การบริหารจัดการขยะในชุมชน “บ้านโป่งศรีนคร” ภายใต้โครงการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและเสริมสร้างความผาสุกของบุคลากรปี 2560 สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 6 (นนทบุรี)

วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2560 สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 6 (นนทบุรี) พร้อมด้วยสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนนทบุรี จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง จังหวัดปทุมธานี และ จังหวัดนนทบุรี ร่วมศึกษาดูงาน ณ ศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบในการบริหารจัดการขยะในชุมชน “บ้านโป่งศรีนคร” หมู่ที่ 11 ตำบลโรงช้าง อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย เพื่อศึกษาการจัดการหมู่บ้านปลอดขยะ (Zero waste) ต้อนรับและบรรยายโดยผู้ใหญ่มานพ ชัยบัวคำและคณะ ปัจจุบันบ้านโป่งศรีนคร มีประชากรจำนวน 94 หลังคาเรือน เป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในระดับประเทศของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) ที่มีผู้สนใจมาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก

คณะศึกษาดูงานจากสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 6 (นนทบุรี)

หากย้อนไปราวปี 2553 ชาวบ้านในหมู่บ้านโป่งศรีนครนั้น คนในหมู่บ้านไม่มีความสามัคคี ต่างคนต่างอยู่ ไม่มีการระดมความคิด ร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมพัฒนา ดังนั้น พ่อหลวงมานพ ชัยบัวคำ ผู้ใหญ่บ้านโป่งศรีนคร ได้นำแกนนำที่เรียกว่า สภาผู้นำบ้านโป่งศรีนคร ได้จัดทำ โครงการส่งเสริมชุมชนเรียนรู้ร่วมกันสร้างเสริมสุขภาวะชุมชนให้น่าอยู่ที่สุด โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรมหรือสำนัก 6 ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.สำนัก6) ซึ่งเริ่มจากการลดปัญหาการดื่มสุราของคนชุมชน มีข้อตกลงในการลด ละ เลิก ถ้าฝ่าฝืนมีโทษปรับ 2,000 บาท งานประเพณีไม่มีการเลี้ยงการดื่มสุรา มีการแก้ปัญหาด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนโดยมีการสร้างสหกรณ์ขยะ มีการเปิดรับซื้อ - ขายขยะทุกวันที่ 15 ของเดือน อีกทั้งยังนำขยะไปหมักเป็นปุ๋ยชีวภาพสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน มีการใช้ใบตองแทนการใช้โฟมหรือถุงพลาสติก มีมาตรการให้ทุกหลังคาเรือนมีการปลูกพืชผักอย่างน้อย 5-10 ชนิด

คณะดูงานเข้าชมอาคารศูนย์การเรียนรู้ชมชนโป่งศรีนคร และภาพตัวอย่างการปลูกผัก

ไว้บริโภคอีก ทั้งยังช่วยในการลดค่าใช้จ่าย มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพที่ทำผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ มีวิธีการช่วยเหลือคนในสังคม โดยการเริ่มออม วันละ 1 บาท เพื่อช่วยเหลือคนในชุมชน มีธนาคารชุมชน เปิดบริการฝากเงิน ออมเงิน และให้กู้เงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ผลกำไรนำกลับมาพัฒนาชุมชน โดยเปิดเป็นสาขาของธนาคาร ธกส. มีมาตรการงดจุดธูปในงานศพ งดใช้ปราสาทใส่ศพ เพื่อเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายของเจ้าภาพ และลดปัญหากลิ่นควันรบกวนต่อสุขภาพของผู้มาร่วมงาน จากการแก้ไขปัญหาดังกล่าวทำให้ชุมชนบ้านโป่งศรีนครมีการขยายผลไปทั้ง 12 หมู่บ้าน ทำให้ชุมชน บ้านโป่งศรีนคร กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ ที่มีคณะศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่องกว่า 200 คณะ เป็นชุมชนน่าอยู่ต้นแบบ ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และยังได้รับเลือกให้เป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในระดับประเทศของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) อีกด้วย มีการลดปัญหาการดื่มสุรา และการดื่มสุราในงานประเพณีสำคัญ มีสหกรณ์ขยะที่ช่วยทำให้หมู่บ้านมีความสะอาด มีทัศนียภาพที่สวยงาม ชาวบ้านมีเงินออม และรายได้เสริมที่ได้จากการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ และการปลูกผักสวนครัวเองที่บ้าน มีเงินสำหรับช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนในชุมชน ทำให้ปัจจุบันนี้ชุมชนบ้านโป่งศรีนคร มีชาวบ้านที่มีความสามัคคี และมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนปลอดขยะ “บ้านโป่งศรีนคร”

เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2559 พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีและคณะ ได้เดินทางเป็นประธานในพิธีเปิดป้ายศูนย์การเรียนรู้หมู่บ้านปลอดขยะ Zero Waste พร้อมทั้งเยี่ยมชมกิจกรรมภายในศูนย์ฯ หมู่บ้านปลอดขยะ Zero Waste บ้านโป่งศรีนคร สำหรับศูนย์การเรียนรู้หมู่บ้านปลอดขยะ Zero Waste บ้านโป่งศรีนคร เกิดจากความร่วมมือกันของประชาชนในพื้นที่บ้านโป่งศรีนครกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ในการหาแนวทางกำจัดปัญหาขยะอย่างสร้างสรรค์และถูกวิธี โดยได้ริเริ่มโครงการต่าง ๆ จนได้รับถ้วยรางวัลเกียรติยศพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รางวัลชนะเลิศระดับประเทศ ชุมชนปลอดขยะ (Zero Waste) โดยกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมประจำปี 2558 ซึ่งถือเป็นศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบระดับประเทศ ในการบริหารจัดการขยะในชุมชนที่สามารถขยายผลในการดำเนินการไปสู่การบริหารจัดการและกำจัดขยะของประเทศอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ การบริหารจัดการและกำจัดขยะของหมู่บ้านโป่งศรีนคร ได้มี

ภาพตัวอย่างการคัดแยกขยะและกลุ่มงานจักสานภายในชุมชนโป่งศรีนคร

วิธีการดำเนินการต่าง ๆ ทั้งการจัดการขยะอินทรีย์ โดยมีการคัดแยกเพื่อนำมาทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ เพื่อใช้สำหรับปลูกผักรับประทานเองในครัวเรือน การผลิตอาหารปลาและกบแบบชีวภาพ โดยใช้วัสดุในท้องถิ่นมาหมักทำเป็นรูปแบบอาหารปลาและกบชีวภาพ ทำให้ปลาและกบได้รับสารอาหารที่มีประโยชน์ ตลอดจนสามารถลดต้นทุนกว่าการซื้ออาหารปลาและกบสำเร็จรูป ซึ่งเป็นการพึ่งพาตนเองสอดคล้องตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ส่วนการจัดการขยะทั่วไป เช่น ถุงพลาสติก กล่องนมนำมารวบรวมและขาย ส่วนที่เหลือนำไปใส่ถุงดำส่งให้เทศบาลตำบลโรงช้างนำไปกำจัดอย่างถูกวิธีต่อไป การจัดการขยะรีไซเคิล โดยในครัวเรือนมีการคัดแยกขยะรีไซเคิลอย่างเป็นระบบ เช่น ใช้กระสอบปุ๋ย เข่งสานด้วยไม้ไผ่ และมีการจดบันทึกสถิติข้อมูลขยะประจำหมู่บ้าน การจัดตั้งกลุ่มอาชีพจักสานไม้ไผ่ โดยมีการนำเศษวัสดุเหลือใช้ เช่น พลาสติกห่อขนม มาใส่ในไซดักปลาดักกุ้ง เป็นการลดรายจ่ายสร้างรายได้ให้กับชุมชน

ภาพตัวอย่างกลุ่มจักสานและการปลูกผักหน้าบ้านภายในชุมชนโป่งศรีนคร

ขณะที่เทศบาลตำบลโรงช้างได้มีแนวทางการบริหารจัดการขยะ ดังนี้ ขยะอินทรีย์ ทิ้งในเสวียงเพื่อทำเป็นปุ๋ยหมักหรือเลี้ยงสัตว์ ขยะรีไซเคิล นำไปขาย หรือบริจาคให้เทศบาล เพื่อนำเงินที่ได้ไปช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในชุมชน ขยะอันตราย ตั้งจุดรับขยะอันตรายภายในหมู่บ้าน เทศบาล รวบรวมเก็บและรอจัดส่งให้เอกชนกำจัด ขยะทั่วไป ที่แยกไม่ได้ส่งเทศบาลกำจัด ส่วนขยะติดเชื้อจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโรงช้างส่งให้ทางโรงพยาบาลป่าแดด กำจัดต่อไป โดยศูนย์การเรียนรู้ชุมชนปลอดขยะ “บ้านโป่งศรีนคร” มีฐานการเรียนรู้หลักแบ่งออกเป็น 3 ฐานดังนี้

1. ฐานการเรียนรู้สร้างรายได้จากเศษวัสดุเหลือใช้ เช่น การนำซองน้ำยาปรับผ้านุ่ม เศษผ้า ถุงพลาสติก กระป๋องกาแฟ ขวดน้ำอัดลม มาประดิษฐ์รีไซเคิลเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ กลับมาใช้ใหม่ เช่น ชุดเฟอร์นิเจอร์รับแขกจากกระป๋องกาแฟ ชุดตกแต่งสวนจากขวดน้ำอัดลม ฯลฯ สามารถนำมาจำหน่ายให้กับผู้ศึกษาดูงานการจัดการขยะบ้านโป่งศรีนคร สร้างรายได้ให้กับชุมชนและประชาชนในพื้นที่ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

2. ฐานการเรียนรู้กลุ่มอาชีพจักสานไม้ไผ่ เป็นภูมิปัญญาการจักสาน (ตุ้มไม้ไผ่) ของกลุ่มผู้สูงอายุที่มีฝีมืออยู่เดิมช่วยกันทำระหว่างอยู่บ้านและว่างงาน โดยผลิตภัณฑ์ดังกล่าวจะมีพ่อค้ามารับซื้อถึงที่บ้าน ทำให้ผู้สูงอายุมีรายได้ ซึ่งเมื่อจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้แล้วจะสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้และสืบทอดไปสู่ลูกหลานเพื่ออนุรักษ์งานช่างฝีมือ (ช่างจักสาน) เพื่อประโยชน์ใช้สอยในการดำรงชีวิตต่อยอดภูมิปัญญาพื้นบ้านสู่ลูกหลานต่อไป และ

3. ฐานการเรียนรู้การท่องเที่ยวบ้านโฮมสเตย์ ซึ่งกลุ่มโฮมสเตย์โป่งศรีนคร ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2555 ได้รับการคัดเลือกจากหลายหน่วยงาน เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) จังหวัดเชียงราย จัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ธกส. สำนักงานพัฒนาชุมชน

อำเภอป่าแดด จัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้กองทุนแม่ของแผ่นดิน สำนักงานกองทุนสนับสนุนสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ สสส. 17 จังหวัดภาคเหนือ และได้รับการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยจากกรมการท่องเที่ยว ปี 2557 เพื่อเป็นสถานที่พักสำหรับผู้เข้าอบรม ประชุม สัมมนาจากหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งรองรับนักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้สัมผัสวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในชนบททำ

เว็ปไซต์อ้างอิง

บ้านศรีนคร ต้นแบบชุมชนน่าอยู่ สืบค้นเมื่อ 31 กรกฎาคม 2560, แหล่งที่มา http://www.nanclip.com/news_view.php?News_ID=615&News_Group_ID=5

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนปลอดขยะบ้านโป่งศรีนคร จังหวัดเชียงรายชนะเลิศการประกวดระดับประเทศ สืบค้นเมื่อ 31 กรกฎาคม 2560, แหล่งที่มา http://www.prdnorth.in.th/ct/news/viewnews.php?ID=161012124359

โฮมสเตย์โป่งศรีนคร สืบค้นเมื่อ 31 กรกฎาคม 2560, แหล่งที่มา https://www.homestaypongsrinakorn.com/15490119/

นายกรัฐมนตรีเยี่ยมชมฐานการเรียนรู้ของหมู่บ้านปลอดขยะ Zero Waste บ้านโป่งศรีนคร ซึ่งเป็นศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบในการบริหารจัดการขยะในชุมชน 31 กรกฎาคม 2560, แหล่งที่มา http://www.thaigov.go.th/news/contents/details/907

วราภรณ์ พันธุ์พงศ์. *ใครๆ ก็อยากอยู่ในบ้านโป่งศรีนคร*. สืบค้นเมื่อ 31 กรกฎาคม 2560, แหล่งที่มา whereme.thaihealth.or.th/downloadfilenab.php?id=25&cat_id=623&name

เรียบเรียงโดย นายณัฐพล ลิ้มอาภรณ์ นักวิชาการสิ่งแวดล้อม